

Det er utroligt, at de bliver liggende der på "fjeldets" yderste forpost. Men det gør de altså, ride-rederne. Og de er nøjsomme, hvad pladsen angår. På hver en lille afsats eller fremspring ligger der en rede. Det ser næsten ud, som om fuglene kender til Bulbjergmassivets særlige geologi. For kalkstenen sprækker naturligt op langs flade planer, hvorpå det er ideelt at bygge rede. I maj måned kan man se den mest fantastiske fugleakrobatik. For her kæmper fuglene om de få redepladser, der er på Bulbjerg. Ridekolonien har i mange år været i fremgang, hvilket nu betyder, at der er for få redepladser til de også ynglevillige fugle. Bedre bliver det heller ikke af, at den langt større mallebuk i de seneste par år også er begyndt at få smag for Bulbjerg som ynglested. Denne anskuelse gælder vel nok kun, når man er ride.

Man kan nemt komme til at bruge lang tid på at iagttage fuglene. Men på et tidspunkt, når fuglene ikke mere tager så meget opmærksomhed, begynder man måske at få øje på de særlige mønstre, der er i fuglefjeldet, altså i selve klinten. Mønstrene ses efterhånden mere tydeligt. De er grålige eller sorte og danner en god kontrast til klintens generelle gulligt hvide udseende. Det er flint.

Flinten bølger op og ned i store bløde folder, hvorved den fremhæver de strukturer, der oprindeligt gemmer sig i den ved første øjesyn ensartede kalkklint. For går man tæt på kalken, kan man se, at den består af en masse små, mere eller mindre forgrenede "pinde" i en finkornet masse af kalk. "Pindene" er i virkeligheden fossiler af små kolonidannende dyr, der levede i havet for godt 60 millioner år siden. De kaldes mosdyr eller med en anden betegnelse, bryozoa. Der er så mange bryozoa i kalken, at bjergarten næsten udelukkende består af fossiler. Man kan derfor sige, at bryozoaerne er bjergartsdannende. Bulbjerg, der således af ornitologen vil blive betegnet som et fuglefjeld, betegnes af geologen som bryozokalk. Det kommer derfor an på øjnene der ser.

Bryozoa som sådan lever i bedste velgående i havene omkring os den dag i dag. Man kender dem både fra det varme hav, for eksempel omkring Rhodos, men også fra det hjemlige og noget køligere. De fleste bryozoa er afhængige af strømmende, næringsrigt havvand, der indeholder store mængder mikroskopiske dyr og planter. De mikroskopiske dyr er afhængige af sollyset, hvilket for bryozoaernes vedkommende betyder, at de så findes på de steder, hvor maden (og lyset) er. Det vil sige, at bryozoa ikke kan leve i dybhavet, fordi den føde de lever af ikke kan trives på sådanne steder.

Det hav, som bryozoaerne levede i for 60 millioner år siden, dækkede største delen af Danmark. Det betyder, at de giver geologerne et fingerpeg om den daværende

Kalkklinten ved Bulbjerg.

havdybde. Bryozobankerne har formodentligt eksisteret tættere ved kysten, hvor der var god vandcirkulation og dermed rigeligt med mad. Sammen med bryozokolonierne levede der mange andre dyr ved bunden af havet. Søpindsvin, krabber, muslinger, snegle, brachiopoder ("armfødter"), søliljer og forskellige havsvampe kan i dag med lidt held findes i bryozokalken ved Bulbjerg. Sammen vidner de om en særdeles artsrigdom i det tidligere hav.

I store dele af det øvrige Danmark er bryozokalken dybt begravet under op til flere kilometer yngre aflejringer. Årsagen til at bryozokalken rager så højt op i denne del af Jylland, skal findes i undergrundens dybere liggende lag. Under hele området ligger der en flere kilometer

2 Naturvejledning ved Bulbjerg.

mægtig saltforekomst. Saltet har nærmest form som en svamp, med både hat og stok. Det ligger under bryozokalken og er ældre end denne. Da det oprindeligt blev dannet (for hen ved 250 millioner år siden) lå det fladt ud over området. Men salt er mobilt. Det betyder, at det "flytter sig", da det er lettere end de ovenliggende lag. Saltet bevæger sig derfor opad, hvorved det presser de oven liggende lag med op. Man kalder sådan en saltforekomst, for en diapir.

Istiden har også sat sit spor på Bulbjerg. Over bryozokalken kan man se mindst to forskellige aflejringer afsat af gletschere, der adskilles af smeltevandsgrus og ler. Istidens lag når en betragtelig tykkelse ved Bulbjerg til forskel for egnen generelt. Da isen smeltede, blev der dannet enorme mængder smeltevand. Så meget, så havniveauet steg adskillige meter. I Yngre Stenalder var Bulbjerg derfor en ø. Havet dækkede på det tidspunkt store dele af Thy og Hanherred, og der eksisterede en åben

forbindelse mellem Limfjorden og Jammerbugten. Havet gnavede sig ind i bryozokalken, hvorved der dannedes stejle kystskrænter nord og vest for Bulbjerg. På et tidspunkt oversteg landhævningen dog den stigning i havniveauet, som de afsmeltende ismasser havde skabt. Hele området er nu tørlagt for længst, men Stenalderhavets aflejringer ses i dag i det omkringliggende flade og kystnære landskab, hvorved de helt omgiver Bulbjerg øen. En særlig flot stenalderkystskrænt ses vest for Bulbjerg. Skrænten har en stik nord-sydlig retning og går lige forbi områdets højeste punkt Troldesting. Her rejser skrænten sig over 20 meter op over terrænet og er særligt tydelig, da den er helt fri for skov.

Den dag i dag er havet med til at sætte sit spor på Bulbjerg. Desuden er vinterens frostsprængninger med til at nedbryde klinten. Ind til 1978 kunne man ved selvsyn konstatere hvor meget Bulbjerg var eroderet. For godt 200 meter ude i det nuværende hav stod Skarreklit. Skarreklit var en godt 10 meter høj knold af bryozokalk, altså en rest af selve Bulbjerg, der gav den besøgende et godt indtryk af hvor meget, der faktisk var eroderet fra Bulbjerg. Nu står kun soklen tilbage.

Som så mange andre steder ved Jyllands Vestkyst har sandflugt også spillet en afgørende rolle for landskabets udseende. Det meste af området ved Bulbjerg er derfor dækket af flyvesand, der er blæst sammen i forskellige klitter. Området omkring Lild Klit, der ligger vest for Bulbjerg, er som navnet fortæller præget af sandflugt. Her ses mange flotte klitter og en særpræget klitvegetation, der i sig selv er et besøg værd. - Afslutningsvis må det nævnes, at området gemmer på en særdeles spændende historie, spændende fra stenalder- og bronzealderhøje til folkelige vækkelsesfester i midten af 1800-tallet. Også 2. Verdenskrig var med til at sætte sit præg på området.

Bulbjerg Er både fuglefjeld og geologi

Normalt hører riderne til langt mod nord, hvor et fjeld virkeligt er et fjeld og ikke en lille knold på knapt 50 meter i højden. Ikke desto mindre har en anseelig flok slået sig ned på klinten, hvor der yngler flere hundrede par. Og selv om det handler om geologi er riderne altså ikke til at komme udenom. Man ser dem og ikke mindst hører dem på lang afstand, hvor de gør deres for at stjæle al opmærksomhed fra den ellers ret så spændende geologi, som man kan se ved Bulbjerg.

Hvor:

Bulbjerg ligger godt 30 km nordøst for Thisted ud til Jammerbugten.

Koordinater:

57.156267
9.02705

Find flere steder på:
www.geus.dk/naturperler

GEUS

www.geus.dk

Tekst:

Geolog og naturvejleder Tove Stockmarr